

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора Миколенко Ірини Григорівни
на дисертаційну роботу Білоуська Романа Сергійовича на тему
«Технологічне забезпечення конкурентоспроможності
сільськогосподарських підприємств», яку подано на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка»

Актуальність теми.

Стабілізація розвитку сільськогосподарського виробництва, як основи дотримання продовольчої безпеки держави, вимагає розв'язання проблемних питань підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств та їх продукції. Беручи до уваги характеристики сільськогосподарської сировини, як товару, сучасний стан та особливості функціонування вітчизняного аграрного ринку, а також наслідки деструктивних процесів в агровиробництві, основним шляхом підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції є впровадження раціональних організаційно-економічних рішень, спрямованих на зростання цінової конкурентності основних видів продукції за рахунок скорочення витрат на їх створення. Досягти цього найбільш доцільно шляхом інтенсифікації виробництва та набуття виробничо-технологічними процесами інноваційного характеру, якого не можна досягти без реставрації та раціоналізації ресурсного потенціалу сільськогосподарського виробництва, основу якого складає техніко-технологічне забезпечення та, відповідно, матеріально-технічна база реалізації інноваційних агротехнологій. Відповідно, саме від технологічного забезпечення виробничих процесів безпосередньо залежить конкурентоспроможність та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, а також цінова конкурентність їх продукції.

Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідної роботи Державного біотехнологічного університету, в рамках якої автором визначено зміст сучасних концептуальних засад формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, а також виявлено особливості її технологічного забезпечення.

Ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача.

Ознайомлення з дисертаційною роботою Білоуська Р.С. дає підставу стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі ключові аспекти теми. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження, аналізом нормативно-правової бази та даних Державної служби статистики України. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи виступили фундаментальні положення економічної теорії, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, присвячені проблемам конкурентоспроможності, інноваційного розвитку та техніко-технологічного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств.

Уважне ознайомлення із змістом дисертації Білоуська Р.С. дозволяє зробити висновок, що сформульовані автором наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними та обґрунтованими. Зміст дисертаційної роботи засвідчує наступне: визначеної мети дисертантом досягнуто, поставлені завдання виконано, а висновки дослідження є аргументованими.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, складність, масштабність, повноту та суть дисертаційного дослідження, є такі положення, трактування та ідеї:

вперше:

- обґрунтовано концептуальні засади формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств з орієнтацією на

технологічні пріоритети укладів цифрової економіки, імплементацією парадигми її технологічного забезпечення на тлі глобальних змін клімату, загострення конкуренції на світових аграрних ринках, загроз і втрат війни, посилення вимог безпеки;

- визначено складники й структуру технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств у відповідності до змісту 4 – 6 технологічних укладів – генної інженерії й селекції, цифровізації й інформатизації, роботизації й штучного інтелекту, нових джерел енергії і зразків матеріалів, інтернет-маркетингу й онлайн продажів, автоматизації обліку й цифрових фінансів; з виокремленням у рослинництві як базовій ланці аграрного відтворення інноваційних біотехнологій, інновацій у моніторингу і обробітці рослин і ґрунтів, інноваційних технологій у водозабезпеченні та зрошенні; інтелектуальних систем і великих баз даних для точного землеробства; прогнозування, планування та розробки стратегій конкурентоспроможного розвитку й економічного зростання на інноваційно-технологічній основі;

удосконалено:

- методичні підходи щодо оцінки технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств через виявлення відповідних чинників і складників; розрахунок кількісних показників їх впливу та рівня, ризиків та ефектів; залучення новітніх методів програмного забезпечення;

- визначення рівня та особливостей конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, яке на відміну від існуючих, спирається на їх диференціацію за обсягами земельних банків і капіталів, масштабами та спеціалізацією діяльності; включає оцінку продуктивності ресурсів, ефективності виробництва та його факторів, насамперед, ресурсних і техніко-технологічних; виявлення та врахування існуючих галузевих структурних диспропорцій і зрушень; тенденцій і проблем розвитку названих складників;

- здійснення оцінки технологічного забезпечення

конкурентоспроможності з визначенням його структури, складників технологічної піраміди, частки інновацій вищих технологічних укладів, у т.ч. біотехнологій, точного землеробства, супутникових систем, ГІС, БПЛА, GPS-навігації для моніторингу стану ґрунтів і рослин та їх обробітку, раціонального водозабезпечення; економії витрат і ресурсів; ефективності і проблем поширення;

- виявлення проблем матеріально-технічного та інвестиційного забезпечення використання інноваційних технологій конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств через встановлення показників наявності відносно нормативних потреб, зносу основних засобів; темпів оновлення машинно-тракторного парку та обладнання; ефективності амортизаційних відрахувань та інших джерел інвестування, його обсягів у натуральних і відносних вимірниках та динаміки;

набули подальшого розвитку:

- обґрунтування напрямів удосконалення та розвитку технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на перспективу на основі визначення конкурентних переваг та встановлення 5 пріоритетних інноваційних технологій вищих технологічних укладів цифрової економіки (біотехнології; супутникові системи та ГІС, БПЛА й GPS для моніторингу, обробітку, водозабезпечення; точне землеробство; онлайн та смарт технології; об'єднання масивів даних, Big Data, Scouting, аналітика погоди співставно зі станом рослин і ґрунту, ін.); законодавчої підтримки інноваційного оновлення матеріально-технічних засобів та впровадження інноваційних технологій в інвестиційних обсягах відповідно до частки галузі в обсязі ВВП; врахування передового вітчизняного та зарубіжного досвіду;

- удосконалення джерел, інструментів, механізмів, напрямів інвестування інновацій у технологічне забезпечення конкурентоспроможності відповідно до її технологічних концепції і парадигми, концепції ESG (довкілля, соціальна відповідальність, управління) з провідним значенням самофінансування, лізингу, позикових та донорських коштів, венчурних фірм і стартапів;

механізмів інтеграції, корпоратизації, кооперації, реструктуризації, оподаткування, приватно-державного партнерства відповідно до стратегій інтенсивного, сталого розвитку, антикризового управління; стратегічних ініціатив, типів стратегічної поведінки;

- науково-практичні пропозиції з імплементації інновацій технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі розрахунків їх техніко-технологічного рівня, спеціалізації, ефективності виробництва, інших складників конкурентного потенціалу.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність полягає у можливості використання теоретико-методичних і практичних розробок і пропозицій у діяльності сільськогосподарських підприємств при формуванні стратегій їх інноваційного техніко-технологічного розвитку в контексті забезпечення належного рівня конкурентоспроможності, а також органами державної влади та місцевого самоврядування влади різних рівнів при розробці галузевих і регіональних стратегічних програмних документів. Ступінь впровадження результатів в практичну діяльність суб'єктів економічних відносин підтверджена відповідними документами.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях. За результатами виконаного дисертаційного дослідження опубліковано опубліковано 9 наукових праць, із них 7 статті у фахових виданнях, 1 стаття у міжнародній базі даних Web of Science, 1 стаття у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу.

Оцінка викладення й оформлення дисертації. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (203 найменування) на 23 сторінках, містить 21 таблицю та 14 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 202 сторінки комп'ютерного тексту, основна частина 177 сторінок.

Одержані автором результати дослідження з теорії і практики характеризують високий рівень вирішення проблемних питань техніко-

технологічного забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Вони доведені до впровадження у якості методичних і практичних розробок.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами ґрунтовного вивчення рукопису дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць автора, а також аналізу наданого автором звіту щодо перевірки тексту рукопису електронним сервісом, порушень академічної доброчесності не було встановлено. Використанні здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертаційної роботи.
Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу Білоуська Р.С., доцільно висловити наступні зауваження:

1. Представлена автором система формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств (рис. 1.1 дисертації) має надто спрощений характер та не відображає специфіки аграрного виробництва, а може застосовуватися у бідь-якій сфері економічної діяльності.

2. Застосована автором типологія інноваційних технологій в сільськогосподарських підприємствах України не повною мірою відображає сучасні зрушення в частині цифровізації, поглиблення застосування біотехнологій та біоінженерії.

3. Автору слід було б приділити увагу диференціації технологій виробництва в залежності від фінансових можливостей, розмірів та масштабів діяльності сільськогосподарських підприємств та забезпеченості їх основними засобами при виконанні аналізу впливу цих факторів на результативність діяльності.

4. Запропоновані автором моделі застосування інноваційних технологічних рішень в рослинництві потребують більш глибокої систематизації з огляду на реальний стан техніко-технологічного забезпечення.

5. Більше уваги в роботі слід було б приділити питанням державної

підтримки інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Білоуська Романа Сергійовича «Технологічне забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств» виконана на актуальну тему, містить теоретичні, методологічні та практичні розробки щодо вирішення проблемних питань інноваційного та конкурентоспроможного технологічного розвитку вітчизняних аграрних підприємств. Роботу позитивно відрізняє продумана структура, чіткість і логічність розв'язання проблеми дослідження, обґрунтованість та аргументованість методів і підходів щодо рішення поставлених завдань. Мова дисертації чітка, грамотна. Стиль дисертації має науковий характер. За своїм змістом дисертація відповідає паспорту спеціальності спеціальністю 051 – «Економіка».

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Білоуська Романа Сергійовича «Технологічне забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств» за науковим рівнем, практичною та науковою цінністю, за кількістю публікацій та дотриманням принципів академічної доброчесності відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024, а її автор – Білоуська Романа Сергійовича – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри економіки та

міжнародних економічних відносин

Полтавський державний аграрний університет

Інна МИКОЛЕНКО